

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 80— Cor.
Pe jumătate an . . . 40—
Pe 3 luni . . . 20—
Pe o lună . . . 7—

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 100 franci

Telefon

pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA
Strada Zrinyi Nr. 1 a.

INSERȚIUNILE

se primesc la administrație.
Mulțumite publice și Loc
deschis costă șirul 1 Gor.
Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

Comunicat oficial.

Consiliul central național român din Arad se află în ședință permanentă și continuă spre rezolvirea agendelor împreună cu organizarea națiunii române din Ungaria și Transilvania. În scopul acesta interesul cel mai de căpetenie este solidarizarea tuturor factorilor și organelor chemate să constituie elementele acestei organizațiuni. Provocăm deci toate consiliile județiene (comitatense), ca fără amânare să facă la Consiliul central național din Arad (prin telegraf, telefon, poștă ori curier) raport despre constituirea lor arătând numele prezidentului și al membrilor.

Totodată prin aceasta provocăm pe toți domnii ofițeri activi ori în rezervă, ca până în ziua de 25 Noembrie stil nou a. c. în persoană ori în scris să-și comunice hotărârea lor de a se supune ordinelor Consiliului central național din Arad, deoarece în cazul contrar orice pretensiuni ale lor față de națiunea română nu se vor privi ca justificate.

CONSILIUL CENTRAL NAȚIONAL
ROMÂN.

Mistificare ori neînțelegere?

În Az Est de azi cetim un pretins interiu al dlui ministru dr. Jászi despre impresiunile sale dela pertractările cu consiliul național român.

În această convorbire d. Jászi ar fi declarat, că dânsul nu poate înțelege, ce au voit domnii români și pentru ce l-au chemat pe dânsul la Arad? Se susține, că Români ar fi părăsit punctul lor de vedere, pe care l-ar fi reprezentat la începutul tratativelor.

Noi suntem ademniți a crede, că convorbirea din chestiune a dlui Jászi este apocrifă. E imposibil, că d. Jászi să nu fi știut, ce vrem Români, căci doar în nota Consiliului național român către guvernul maghiar se spunea clar „trebuie încă acum să luăm puterea deplină de guvernare asupra teritoriilor locuite de Români în Ardeal și Țeara-Ungurească”. Este de ci o simplă mistificare ori o regretabilă neînțelegere, când se susține, că Români ar fi fost nehotărâți ori șovăitori. Români știu ce vreau și d. Jászi încă prea bine o știe aceasta. Români au respins răspunsul guvernului maghiar la nota lor pentru simplul motiv, că acel răspuns era negațiunea dreptului de liberă dispozițiune a națiunii române. **Români n'au avut tratative** cu d. Jászi, deoarece ei nici nu pot admite tratative asupra drepturilor la viață liberă de stat.

Nu corăspunde adevărului nici afirmațiunea, că Români ar fi chemat pe d. Jászi la Arad. Faptul e contrarul. D. Jászi a avizat Consiliul național român, că dânsul dorește să-i comunice personal răspunsul guvernului la nota sa. Consiliul național român s'a învoit și astfel a avut loc convenirea.

Regretăm asemenea intervertiri, fiindcă

ele nu pot contribui la liniștirea atmosferei între Români și Maghiari.

Reflexiile dlui dr. Ioan Erdélyi.

Întrebând pe d. Dr. Ioan Erdélyi, membru al consiliului național român central și președintele consiliului național român din Budapesta, ce crede despre acest interviu al dlui ministru Jászi, dânsul ne-a declarat:

— Discuțiunile provocate în decursul tratativelor de alaltăieri au făcut deplină lumină asupra corectității punctului de vedere românesc.

Noi nu putem asigura ordinea atâta vreme cât n'avem imperiul deplin în mâinile noastre peste cele 26 comitate: suveranitatea națiunii române ne este indispensabilă.

— Că pe ce bază pretindem noi acest imperiu, aceasta reiese clar din răspunsul dlui dr. Iuliu Maniu dat socialistului Bokányi. Întâi de toate noi pretindem acest imperiu pe bază istorică, dupăcum așa de ilustru a documentat d. dr. Maniu, apoi pe baza **conștiinței naționale** vii a poporului nostru, și în urmă pe baza **dreptului** însuș: trebuie traduse în realitate drepturile cari emanează din suveranitatea națiunii române.

— Apoi, eu consider de eschis, că, chiar din punct de vedere practic, să se poată administra în acelaș timp două imperii, după concepția dlui Jászi.

Să ne organizăm!

Acum, când jugul robiei de veacuri ce cu atâta resemnare l-am purtat, s'a rupt, când și noi, Români începem a gusta din fructul dulce al libertății renăscute în leagănul durerilor și suferințelor noastre — ne-am hotărât, că în fața evenimentelor ce se precipită unul peste altul: să ne strângem rândurile.

Să lucrăm, să lucrăm pe toate terenele, pentru învierea neamului: e scris cu litere de aur pe steagul nostru tricolor, ce l-am înfipt acum cu îndârjire pe ruinele cetății, în care domnise despotismul.

Consiliul național român ne-a indicat precis drumul, pe care avem să purcedem pentru înfăptuirea idealului nostru. Drumul indicat suntem siguri, e drumul cel bun, ce duce la izbândă.

Isbânda nu o putem câștiga însă prin visuri și odihnă, și cu atât mai puțin prin neactivitate — ci prin o muncă comună a tuturor puterilor neamului nostru.

Puteri avem destule, dar nu sunt puse toate în lucrare; nu avem destui muncitori la realizarea visului, de dorul cărui ne-au murit și moșii și strămoșii și părinții. Nu avem destui oameni, cari în virtutea conștiinței depline a timpurilor de azi să-și facă datoria în cercul lor de activitate.

Să agite, să însufletească și să organizeze în scopul ce ne preocupă. Până atunci, până când numărul luptătorilor noștri e mărginit în cifre așa mici, nu vom putea ajunge rezultate mari pozitive.

Neamul ne chiamă azi la lucru și prin glasul Consiliului național, ne îndeamnă tot mai întefit să ne strângem rândurile, să ne organizăm, împărțind între sine toți fiii neamului rolurile de muncă.

Glasul de chemare răsună dela Nistru până la Tisa. Ecoul lui să afluă răsunet în toată su-

flarea românească, în inima fiecărui Român. Să cedem la lucru pentru că a trecut de mult vremea vorbelor. Azi avem lipsă de fapte, iar faptele nu le putem face fără organizare în mașinăria căreia fiecărui doritor de muncă să i se designeze locul. Din aceasta apoi nu-i permisă dezertarea. Uniți în cuget și în simțiri nu numai să ne exprimăm dorințele, ci să și muncim pentru ajungerea scopului sfânt al națiunii române, organizându-ne în rânduri bine formate!

Lumea toată privește spre noi, așteaptă cu mare curiozitate să vadă odată de ce suntem vrednici, iar nouă nu ne e permis să stăm pe loc, ci datori suntem, luând exemplu dela celelalte națiuni eliberate, să ne organizăm — uniți în cugete și în simțiri.

Să ne organizăm politiceste, afirmându-ne conștiința vie națională, sub vraia ideilor cuprinse în programul actual al Consiliului național român, și militărește, în garda națională română, pentru ca ideile să le putem întrupa în fapte. Să nu rămâie colt românesc străin de această mișcare mare dela care așteptăm fructul luptelor seculare: totala desrobire și consolidarea neamului românesc din Ungaria și Transilvania în stat independent. Numai având imperiul deplin asupra celor 26 comitate, numai fiind națiunea noastră suverană vom fi în stare să îngrijim de destinele noastre și să asigurăm liniștea, pacea, ordinea și munca roditoare.

Putem constata cu bucurie, că mișcarea de organizare, după cum se poate vedea din numeroasele rapoarte sosite din toate ungherile românismului, continuă cu febrilitate.

Numai organizarea ne dă forța ca să culegem roadele spiritului democratic-liberal, care ne-a descătusat inteligența și toate arterele de viață ale națiunii române. Stăm în pragul unei acțiuni mari ce va porni dela centru. Dorim ca să găsească pregătit tot poporul nostru cu vântul ce va pleca de aici. Intelectuali, cari sunt creierul națiunii, să stea gata ca îndrumările Consiliului național român să prindă repede și la timp și să inactiveze mintea și voința tuturor pentru ca, prin osteneală colectivă, să luăm drumul faptelor mari, faptelor decizătoare.

S'au mai înființat garde naționale rom.

În comunele următoare: **Berechiu**, Jurământul l-a luat în biserică, preotul Ioan Popoviciu, cu crucea în mână. Comandant: Sublocot. Nicodim Bugariu. **Apăteu**, unde jurământul l-a luat preotul Atanasie Căpitan. Comandant: Ioan C. L. Popoviciu. În **Se-preuș** jurământul l-a luat Drd. Traian Popoviciu, sublocot., el e și comandant al găzii.

Cu mare însuflețire au primit în comuna **Talpos** pe d. avocat Dr. Lazar, unde încă s'a înființat garda națională, comandant fiind învățătorul din comună, locot. Ardelean.

Bocșa-montană.

Duminică în 10 Noembrie n. a avut loc în Bocșa montană o mare adunare națională. În mijlocul unei însuflețiri s'a ales consiliul național român al cercului sub direcția dlui adv. **Dr. A. Oprea**. Consiliul național a instituit de comisar al poporului pe d. **M. Gaspar**. A înființat o cancelarie populară, pentru asigurarea alimentării publice punând-o sub direcția dlui **Ioachim Perian**. Din fiecare sat al cercului s'au ales doi delegați pentru organizarea satelor și a gardelor naționale. Consiliul național din Bocșa s'a pus imediat în legătură cu consiliul național central.

În Făgăraș

s'a constituit în 11 l. c. Consiliul național român comitatens, alegându-se 52 membri sub prezidiul dlui Dr. Nicolae Șerban. Consiliul a designat un comitet executiv din 12 membri cu sediul în Făgăraș; totodată a făcut dispozițiile necesare pentru organizarea secțiilor comunale și a gardei naționale române pe teritoriul întregului comitat.

Scrisorile destinate consiliului sunt a se adresa secretarului Dr. Camil Negrea avocat în Făgăraș.

Românii din Sebeșul-săsesc.

Valurile furtunei revoluționare au ajuns foarte repede în orașelul Sebeșul săsesc, locuit de 6000 Români, dar condus de o minoritate săsească cu sistemul lor egoist și nedrept a știut să țină în mâinile lor conducerea administrației. Românii în decursul războiului foarte multe batjocuri și nedreptăți au suferit din partea Sașilor, dar cu toate acestea în zilele aceste mari ei s'au ridicat peste patimile mici și au obținut prin asta un succes, care se poatenumăra între cele mai frumoase succese dobândite în primele zile ale furtunei deslănțuite peste întreaga țară.

Poporul de aici nu s'a gândit la răzbunări, ci primul lui gând și dorința lui cea mai ferbinte au fost să culeagă chiar în prima zi roada libertății naționale. Pentru aceea n'au voit să asculte de astădată de „sfatul cu compromisuri” primit de la conducătorii noștri din Sibiu, ci au pretins tămbăduirea radicală a răului de multe decenii: delatizarea Sașilor de la conducerea administrației orașenești.

Luni, în 4 Noiembrie c., funcționarii magistratului, recunoscând gravitatea momentului și dându-și seama de urmările ce puteau să devină fatale pentru toți locuitorii sași din oraș, și-au depus mandatele și s'au retras de la conducerea orașului. C'o însuflețire ne mai pomenită Români întruși în adunare națională pe piața din fața magistratului au luat în stăpânire casa orașului, pe care au arborat drapelul nostru tricolor, care de atunci fălăie în bătaia vânturilor, admirat și îndrăgît de toată suflarea românească.

Dintre funcționarii vechi au fost amovați din posturile lor aceia, cari prin purtarea lor s'au arătat nevrednici de încrederea poporului, iar ceilalți au fost lăsați, în mod provizor, în funcțiile lor, pe cari acum și-le îndeplinesc sub controla organelor alese de sfatul național. Cu demnitate, dar radical, a fost alungat din casa orașului sistemul corupt al trecutului și înlocuit cu voința poporului român.

Sfatul național e acum în plină activitate și face toate eforturile ca să se organizeze. Pentru susținerea ordinii s'a organizat o gardă națională, în care au intrat și câțiva Sași și Unguri, cari s'au obligat însă a purta insigniile tricolore române. Ordinea și liniștea sunt pe deplin asigurate.

Reaparitia iubitelui nostru ziar „Românul” a fost primită cu nespusa bucurie, căci demult o așteptam.

Gândurile și simțirile noastre una sunt cu acelea ale neamului întreg: Să ne vedem neamul unit într'o singură împărăție mare și puternică.

Pentru comuna Gurba

s'au constituit consiliul național român și garda națională română în adunarea ținută sub prezidiul trimisului din centru, Ursuți. După jurământul sârbătoresc, au fost aclamați de președinte Ioan Pușcaș preot, de notar Cornel Pușcaș, iar de împărtitor de patrule sergentul Pavel Oredan. — Știrea ne-o comunică într'o scrisoare însuflețită un tânăr fruntaș de acolo.

Șimleul-Silvaniei.

În Șimleul-Silvaniei în 10 l. c. s'a început activitatea „Sfatului național român comunal”, iar în Șimleu s'a înființat și garda națională română cu organizațiunea făcută în sensul dispozițiilor consiliului național român pentru Ungaria și Transilvania. Președinte Dr. Alex. Gheție vicar, secretar referent: Dr. Alexandru Aciu, director de bancă, prim-comandant al gardei naționale Dr. Coriolan Meseșan avocat în Șimleul-Silvaniei. Biroul central deocamdată e în casina română (la „Silvania”). S'a parcurs la înființarea turneurilor de propagandă la sate pentru organizarea conformă și pentru asigurarea păcii și a bunei rânduieli. Se observă însuflețirea și tendința de-a se restabili mereu ordinea socială. Trăiască neamul românesc independent și unitar.

În comitatul Sibiului.

Primim știrea că în Miercurea, Jina, Sângătin, Cunța, Armeni, Drașov, Rod, Poiana, Apoldul superior și inferior, Luduș, Gârbova, Dobâca, Reciu și alte sate se organizează garda națională română cu multă însuflețire.

În comitatul Caraș-Severin.

Urmează de zor organizarea și în comitatul de sud. Ni se scrie pe larg cum soldații noștri se pre-

zintă la glasul de chemare al conducătorilor să depună jurământ Consiliului național român. Așa s'a făcut la Buchin, Cârpa, Prișian, Jaz, Obreja, Zervești, Turn, Ruien și Borlova.

În Orăștie.

În 7 Noiembrie c. în Orăștie a fost mare adunare populară în piața orașului. S'a constituit consiliul național român, s'a declarat înființarea gardei militare și s'a dat îndrumări poporului cum are să urmeze la sate. În fruntea consiliului național e Dr. Aurel Vlad, iar comandant al gardei e vice-colonelul Titus Cernăuțan. În oraș nu a fost nici cea mai mică disordine sau devastare, în cercul Orăștie de asemenea avem perfectă ordine, nu sunt jafuri ca în alte ținuturi. Intelectualii din oraș zi de zi sunt pe sate și luminează poporul. Administrația la sate și în oraș e în mâinile românilor, persoanele cari nu au fost plăcute poporului s'au delăturat. Incurând va apare foaia „Libertatea”.

Ținutul Târnavelor pentru idealul românesc.

— *Telegrame întârziate.* —

Sănmărtin 1 Nov. 1918.

În județul Târnavelor mici, îndată după izbucnirea revoluției, s'a constituit sfatul național român și a preluat conducerea Românilor, a interzis oricărui Român să se mai supună autorităților maghiare și a întreprins pașii de lipsă pentru susținerea ordinii.

Blaj, 3 Noiembrie 1918.

S'a constituit sfatul național român, s'a înființat garda națională română sub conducerea căpitanului Muntean, a ocupat garile și a pretins, de la organele administrative să se supună sfatului național român. Administrația s'a supus. Pe toate localitățile publice și private fălăie steagul național român. Pretutindenea s'a restabilit ordinea.

Când se despart două neamuri...

— *Impresii de la tratativele din Arad.* —

Arad, 15 Noiembrie.

În veacul trecut — mi-se pare — am fost de față la pertractările româno-maghiare inaugurate de faimosul conte Tisza, zdrobit atât de brusc și tragic de fatumul imperialismului unguresc. Ce tablou mistic, ce aer înăbușitor între Români și ce înfumurare superbă și revoltătoare din partea ungurească atunci și ce schimbare astăzi.

Vin și acum politicienii noștri dar nu mai vezi pe fețele lor îngrijorarea aceea nervoasă și expresiile furiei sufocate, de atunci. Ștefan Pop intră cu capul ridicat și de pe mersul lui parcă se reoglindează autoritatea aproape nemărginită, cu care este încredințat din partea unui neam întreg. Președintele celui mai înalt for al nostru! Vine Goldiș, într'o ținută aproape majestoasă, figură și ca exterior de diplomat cu rutină, vine profundul sociolog și vestitul apărător dela Sătmar, Aurel Lazar, veșnic întransigentul dr. Erdélyi-Ardelean, care e unul dintre cei mai buni iuriști ai noștri, vine „iubitul nostru deputat” Dr. Aurel Vlad, pe care și acum așa îl apostrofează pe la Orăștie, inauguratorul activismului, al cărui glas cuminte și intransigent l'am auzit întâia oară în dieta ungară, unde nu vor mai pune piciorul românii... vin conducătorii tineri ai socialdemocrației române. Flueras Grapini și Jumanca, cari au dat dovadă în decursul pertractărilor de o capacitate rară politică și dela cari se așteaptă încă multe. În sfârșit apare figura simpatică a drului Maniu și e îndată cuprins din partea celor de față cu vădit interes. Ziaristii străini îl asediază formal și dr. Maniu zâmbind și adresându-le câteva cuvinte de politeță să desface de ei. El este conducătorul nostru cel mai cu vază” — a spus eric dr Goldiș în conferință. E de înțeles, că toată lumea așteaptă cu interes încordat cuvântul lui. Ușile se închid parcă automatic, ziaristii se împărăștie, pe un moment intră o tăcere, cum s'ar zice înaintea izbucnirii viforului. Așa trec câteva momente. Din sală pătrund frânturi din glasul respicat al dlui Goldiș. Încă un moment, apoi parcă scoate cineva usa din țitini, secretarul lui Jászai se repede din sala de conferință și trecând printre noi, strigă nervos, fața-i palidă, ca de muribund: „L'au respins, respingere totală!”

Cuvintele lui produc într'adevăr o confuzie, de sperare nedescrisă, fiindcă ungurii erau prea optimiști și ziaristii au telefonat cu puțin înainte, că pactul e ca și încheiat. Acum se dă un asalt desperat pe aparatul de telefon: „Retrageți, totul... da... ștergeți titlul... subtitlul... se produce o zarvă babilonică. „E vorba numai de câteva momente — îmi explică unul dintre ei și foaia apare în Pesta cu o informație falsă”. Apoi pleacă și stă la aparat.

Într'aceea în sală se începe o discuție aprigă. Vorbesc aproape cu toții din ambele partide. Se aude glasul lui Vlad:

„Statul suveran român nu va subjugă naționalitățile...”

Deodată observăm, că toți ziaristii se apropie de ușă și încearcă să desprindă ceva din discuția interesantă.

Vorbește Maniu. Văd de pe ochii multora, că ar da un mare preț să-l audă acum vorbind. Sosec mereu și Români, cari se interesează despre desbateri. Prefectul Varjassy iese din sală și zice în fața unui mare auditor: „Maniu a desvoltat în mod genial punctul de vedere românesc.”

În sfârșit după trei ceasuri grele de așteptare ședința se ridică. Ministrul Jászai a făcut o nouă propunere. Dl Maniu cere 2 ceasuri timp de cugetare.

După cină conferința se întrunește din nou. Români resping și propunerea asta nouă. Conferințele se închid. Presa pătrunde în sală. Îndată după închiderea ședinței ministrul Jászai trage deoparte pe dr Maniu și într'un colț al sălii încep a povesti împreună. Se înțelege, după câteva clipe, se formează un cerc întreg în jurul lor. Se începe o discuție pe nivel înalt, între doi miniștri, amândoi aleși din voința liberă a poporului. Jászai voește să-l convingă pe dl Maniu, că dorește să creieze din Ungaria a doua Svițera. Maniu îi replică foarte gentil, dar hotărât: „Am studiat cartea Diale, pe care ai scris-o în urmă, și eu doresc o confederație a statelor, cum sunt statele unite din America de nord. Statul român însă va trebui să unească toate teritoriile locuite de Români”. Jászai: „Eu cred, că cu democrația putem rezolvi chestia naționalităților” Maniu: „Sunt de părere că singur numai cu democrația nu putem, noi mai cerem și libertatea deplină națională. Unirea tuturor Românilor”. Jászai zâmbeste amar, îl cheamă cineva la aparat: „Îmi pare bine că am putut conveni, să continuăm discuția în Budapesta”.

Lumea se împrăștie, dar gazetarii îl inconjoară pe dl Maniu și îl asediază cu întrebări. Târziu noaptea părăsim casa comitatului și în așteptarea nerăbdătoare a zilei de mâine, ne lăsam rămas bun. Z. B.

Voci de presă.

Reflexiile presei maghiare cu privire la eșuarea tratativelor cu Români.

Ziarul *Pesti Napló* scrie:

În acest moment ar fi greu să constatăm, că oare cari vor putea fi urmările nemijlocite ale atitudinet resunătoare a Românilor. Nu abandonăm însă nădejdea, că ne va succede să facem înecunjurabile ciocniri grave și pentru ambele părți fatale și fără de nici un rost. Sunt fără de rost toate ciocnirile și toate victimele, după ce în privința acestor mari probleme singură conferința de pace e chemată a aduce hotărâri statornice, iar conferința de pace numai așa va putea statornici liniștea, dacă va decide conform principiului corect interpretat al dreptății și al dreptului de liberă dispunere. Așteptăm desfășurarea mai departe a evenimentelor situației fatal de gravă, cu conștiința liniștită.

Ziarul *Budapesti Hirlap* scrie la loc de frunte:

Oscar Jászai a dus la Arad scrise pe steagul său, principiile lui Wilson; arma lui e statistica, ale cărei adevăruri cuprinse în numeri nu se pot schimonosi. Teoreticianul, învățatul sociolog, profesional ce trăiește în și pentru idealele sale, publicistul a ajuns față în față cu politicienii realiști. Domnii români au început lup-

tele pertractării în numele *imperului*, a puterii politice, administrative și militare. La spatele lui Oscar Jászi se află o țară pașnică, *care în semn de documentare a curățeniei și seriozității intențiunii sale*, a depus armele, un stat revoluționar, care și-a reformat radical toate instituțiile în spiritul democratic. La spatele comitetului român se insinuă România boerilor, care trimite puteri armate pentru descălcicarea Ardealului și vădit continuă o politică imperialistă Maghiarimea neînarmată stă față în față cu 8 divizii ale Românilor.

E de închipuit deci, decepția dureroasă ce i-a cauzat-o trimsului guvernului poporului maghiar, ținuta comitetului precum și memorandumul român, care este o formală palmuire a principilor lui Wilson, a orânduirii frățești a popoarelor, a tuturor principilor, pe cari antanta le-a profesat ca mărturisire de credință și cari formează programa ei pentru viitor. Românilor nu le trebuie dreptatea lui Wilson și peste tot nu le trebuie nici dreptate, nici autonomie și nici conviețuire pașnică — lor, cari și-au împărțit deja între sine domnia peste comitatele din Ardeal și Ungaria — și le trebuie *imperiu* — într-o formă atât de aspră și necrutătoare, cum n'au avut Maghiarii nici când asupra cetățenilor cu limbi străine, deci nici asupra Românilor”.

Aradi Ujság:

Acest rezultat negativ e totuși un rezultat uriaș. Națiunea maghiară — în conștiința dreptății sale — va putea înainta liniștit conferinței de pace rezolvirea definitivă a punctului de controversă. Căci factorii chemați ai națiunii maghiare s'a pus dintru început pe temeiul acesta. Dar laudă deplină li-se cuvine frantașilor națiunii române pentru admirabila stăpânire de sine ce-au dovedit-o în cursul tratativelor, pentru hotărârea bravă și cuminte de-a transpune chestia lor de controversă aeropagului tuturor neamurilor, nefolosindu-se astfel de mijloace violente. Nici se putea altfel. Trebuie să plecăm steagul recunoștinții în fața conducătorilor români Iuliu Maniu, Vasile Goldiș, Ștefan C. Pop, Aurel Vlad și toți ceilalți conducători, declarați în nenumărate rânduri de trădători, cari s'au înălțat la culmea iubirii și solidarității omenești...”

Magyarország:

Tratativele din Arad au eșuat. Comitetul național a respins propunerea ministrului Jászi. În propunerea aceasta Maghiarii au mers până la limita extremă a conciliantei. Români însă nu vreau conciliantă, ci supunere. Dar n'am ajuns încă până acolo, ca pe Maghiari să-i dăm pradă poștei de cucerire a Românilor. Noi am dorit aplicarea curată a principiilor lui Wilson în politica de naționalități. Ei însă au negat aceasta și au mers mai departe, arătând, că vreau să se desfacă dt Ungaria. Aceasta înseamnă dușmănie pe față.

Ce va fi acum?

Guvernul republicii maghiare pur și simplu stă pe baza contractului de armistițiu obligator și pentru Români. Conform acestuia rămâne administrația maghiară pe întreg teritoriul Ungariei. — Noi și mai departe vom arăta conciliantă cea mai mare față de Români și vom da dovezi despre sinceritatea dorințelor noastre de pace. Administrația maghiară încă se va transforma potrivit spiritului democratic al politicii noastre.

Direcția politiceii ce vom urma față de Români, se va vedea la numirea apropiată a comitului supremi. În comitatele, în cari locuiesc Români, vor fi numiți atari bărbați, în cari și Români pot avea încredere. *Atârnă numai de Români ca să fie ordine și liniște*. Noi nu vom da prilej pentru turburarea ordinii.

Ducem cu conștiință liniștită în fața tribunalului lumii cauza noastră.

Cât ne privește pe noi Români, trebuie să observăm, că noi nu tulburăm liniștea și siguranța nimănui. Români n'au organizat expediții de răzbunare contra nimănui, n'au săvârșit sălbătăcii, ca și cea dela Jósikafalva. Răsturnarea liniștei și ordinii vine din altă parte. Dar în fața tribunalului lumii vom sta toți de față și fiecare va răspunde pentru faptele sale.

Az Ujság:

La dreptul vorbind, nu ne-am așteptat dela tratativele din Arad nici la atât rezultat. Rezul-

tatul de fapt e nerezzultat. Nerezultatul e însă pentru noi pe deplin satisfăcător. Rămân toate vechi. Natural, că față de cele ce vor urma noi avem alte dorinți, decât Români. Dacă Români doresc libera dispunere asupra sorții lor în acel înțeles, în care noi — cu dragă inimă — le-am da-o ca un drept, am rămânea atunci în cadrul vechi fără a schimba granițele istorice. Privind prin prismă românească suntem convinși, că Români din Ardeal și-ar alege partea mai bună a fericirii, dacă voiesc să fie și pe mai departe Ungarie. Deocamdată însă nu poate fi vorba de asta. Rămân toate vechi, în interesul susținerii ordinii în comună înțelegere, până la conferința de pace. Sperăm să rămână și după conferință toate vechi.

Se 'ntorc vitejii...

— Către damele române. —

Fronturile, cu marea lor de oameni, s'au revărsat peste țară. Grupuri, grupuri vin frații noștri, trenurile gem sub povara mulțimii, ce coborâra de pe Golgota, alergând în fugă mare către sânul familiei. Se 'ntorc vitejii din războiu... zdrențuiți și flămânzi și... cei mai mulți găsesc familiile în cea mai neagră mizerie.. Iar noi?... cei de acasă?... privim cu 'nduioșare la aceste umbre, ce par a veni din altă lume, fără ca să ne gândim, că în scopul alinării lipselor lor, celor mai elementare ar trebui întreprinsă o acțiune.

Soldatii noștri, ca și toți soldatii, în lipsă de alimente și îndemnați de împrejurări, s'au dat pe la fronturi la fapte, cari acasă nu se mai pot justifica cu nimica, decât doar cu *lipsa și năcazul*, cari sunt cauza lor cea mai reală.

Pentru ca să se poată influența mai multumitor moralul celor întorși din războiu, apelăm la dragostea de neam a femeii române, care totdeauna, dar mai ales în decursul acestui crâncen războiu, s'a afirmat atât de mult — și sunt rugate toate damele și domnișoarele române, să întreprindă o acțiune cât mai extinsă pentru alinarea durerilor eroilor noștri și anume: prin o colectă să se adune articole de alimentație și îmbrăcăminte și cu aceștia să se facă față celor mai elementare lipsuri, ce ne bântuie frații.

La găurile mai însemnate de sub comanda liniilor ferate dela Arad, s'a exoperat din partea căpitanului nostru V. Avramescu, înființarea cantinelor, în cari să se împartă alimente pe seama soldaților noștri. Apelăm deci la inima femeilor române, și le rugăm să întimpine soldatii noștri nu numai aici, dar la toate găurile din apropierea satelor noastre, ba chiar în comune și să îmbie cu mâncare pe cei flămânzi și cu haine pe cei goli și ruți. Și aceasta cu atât mai mult, fiindcă nu-i putem lăsa în sarcina familiilor lor, cari și așa au suferit destul în lipsa celor duși. Numai prin o astfel de acțiune le putem arăta fraților noștri că jertfim tot pentru ei și dacă atunci când i-am trimis la măcel, de unde nu aveam speranță să-i mai vedem, am putut să-i întimpinăm pe la gări cu alimente și flori, cu atât mai mult acum când reîntorși sănătoși, trebuie să le venim în ajutor.

Fapta bună și mila față de cel lipsit, înmoaie și inima cea mai impetrită. Oamenii noștri s'ar desbăra de apucăturile împrumutate de pe la fronturi și sărindu-le în ajutor cu alimente și vestminte, s'ar delătura cea mai reală cauză, că pe sate se întâmplă furturi și fărădelegi.

Vasile Debu,

preotul gardei naționale rom.

Canibalii din Jósikafalva și alte bașbuzucisme.

— Tâfani români arși pe rug. —

Ne mai auzita și cumplita sălbătăcie săvârșită în satul Jósikafalva, ține în agitație și astăzi spiritele, stârnind adevărată groază.

Canibalismul e dovedit. 40 de oameni, ale căror name nu s'au putut constata, au fost arși pe rug la porunca lui Dittrich, căpitanul miliției. În comunicatul oficial se spune, că a dispus aceasta, pentrucă, în sat *n'am fost nici mijloace, nici oameni, ca să-i îngroape*.

Jandarmeria din Jósikafalva a fost revocată, iar contra locotenentului jandarmeriei se începe procedură penală militară. *Se poate presupune* — spune comunicatul — că jandarii au făcut uz de armă pe nedreptul.

Și vorbește și Urmánczy János, în moșia căruia s'a întâmplat canibalismul. Domnul acesta declară, că el n'a avut cunoștință de organizarea și trimiterea expediției militare și că a fugit înainte de sosirea ajutorului.

Ca să abată atențiunea și ca să scuze canibalismul, vorbește despre atrocități, pe cari afirmativ le-ar fi săvârșit Români.

Dar cu aceste nici pe departe nu se încheie sălbătăcia ne mai pomenită. *În Jósikafalva au fost omorâți statațial vre-o 44 de oameni, dintre cari 40 au fost arși pe rug*.

E revoltător cinismul, cu care se motivează arderea cadavrelor. Dacă locuitorii au fugit din locul morții, n'au fost soldați, ori jandarii, cari să facă groapa? De ce au trebuit dar să ardă pe rug *cadavrele*? Mai e apoi și chinuitoarea întrebare: Cine a constatat că sunt cadavre și că nu a mai rămas vieată în victimele nenorocite?

Cazul e cu mult mai revoltător, decât să se treacă peste el așa ușor la ordinea zilei, cum o fac unele ziare maghiare, după cari lucrul e în ordine, soldatii au folosit arma din legitimă apărare.

De altfel expediția de retorziune din Jósikafalva nu e izolată. Consiliul național din comitatul Hunedoara a telegrafiat ministrului, cerând de urgență măsuri, ca unii domni, ca Barsay și Ajtay, să nu agite spiritele, deja calmate, prin expediții de răzbunare. Comisarul guvernial e aderentul sistemului vechiu și este neputincios față de haita aceasta de gentry.

Ministrul a dispus, să nu se permită organizarea acestor fel de expediții.

Petriș.

În comitatul Aradului, după Chereșus, al doilea sat românesc care a fost pradă cruzimilor înrozitoare este *Petrișul*. Deja este adunat un enorm material oficial în legătură cu acest caz, așa că veracitatea datelor nu va putea fi trasă la îndoială.

La Petriș au fost impușcați *20 de tărani români*. Ce s'a întâmplat, adică? Opt dintre Petrișeni s'au hotărât să dezarmeze jandarmeria, al cărei rost nu l-au mai găsit îndatăce ei, oamenii au constituit garda națională română, care să susțină ordinea în sat. Despre această intenție a fost incunosținută garda maghiară din Zam, care sub conducerea unui stegar a plecat la Petriș, a căutat pe cei 8, a găsit numai 7 și pe al 8-lea negăsindu-l a provocat pe părintii lui să li-l dea în mâni — altfel vor trage ei scurta; feciorul se dusesse la Toc, de unde a venit înapoi la Petriș, s'a prezentat la jandarmerie spunând că pentru fapta sa singur el este responsabil, nu părintii săi. Feciorul a fost prins și dus la Zam, unde a fost impușcat.

Iarăș Chereșus.

În Chereșus s'a pornit investigație în cauza Românilor uciși acolo. Investigația o face un căpitan de jandarmerie contra locotenentului Gábor Ferenc și a tovarășilor săi de măcel. S'a constatat până acum că locotenentul Gábor Ferencz s'a prezentat în Chereșus fără să fi primit îndrumări dela vre-o autoritate superioară, ci pe barba proprie și-a format o bandă din oameni cumpărați din câteva sate și din câțiva jandarii. Căpitanul în decursul cercetării a declarat, că locot. Gábor a folosit *arma pe nedrept*.

La inițiativa comisarului guvernial din Arad s'a ordonat detinerea locotenentului Gábor Ferencz și transportarea lui la Arad, unde va decur procedură criminală contra lui.

Rugăm pe Chereșeni să comunice cât mai îngrabă dovezi despre crimele locot. Gábor, pentruca oamenii noștri să le poată întrebuița când se va rostii sentința.

Oare de ce moarte e vrednic ucigașul locotenent Gábor Ferencz?

Mândruloc.

Bland poporul din Mândruloc și Cicir, mai bine de patru ani a suferit abuzurile notarului *Bernáth Ferencz*, denunțat mai pe urmă de preotul nostru și de popor la forurile comitatense. Cu toate acestea a rămas în funcție și a continuat cu fărăde-

legile. Acum s'a umplut pocalul suferințelor și poporul din aceste două comune a pedepsit pe notarul, care a maltratat femeile eroilor noștri și a supus suferințelor pe orfanii ostașilor noștri.

Cu dorul de răsunare în inimă pentru pagubele suferite, notarul în Arad angajează 30 de militari înarmați cu puști și revolvere, apoi cu motorul electric pus la dispoziție, puțin după orele patru p. m. sosește în Mândruloc. Coboriți din electric, notarul înarmat până în dinți se repede la *Mihailu Rugescu*, un vrednic Român cu trei ii în armată, și-l zdrobește cu patul puștii, apoi — după spusele martorilor — descarcă arma de notar, bietul om cade — și peste două ore Cicirul are prima jertfă a evoluției marilor evenimente. *Mihailu Popescu* asemenea din Cicir e împușcat în spate, fecior frumos și volnic, care a scăpat din mâta crâncene lupte.

Patru militari între împușcături aleargă în curtea preotului *Iancu Stelănuț* cu amenințări că la momentul va fi executat dacă se va mișca, apoi între baionete dus la trenul electric, cu care a fost transportat în cetatea Aradului, iar de acolo în femnița procuraturii din Arad, sub cuvânt că a agitat poporul. Mănezi a fost eliberat de președintele Consiliului național român Dr. Șt. C. Pop împreună cu nouă poporenți ai săi. Preotul *I. Stelănuț* a alertat la înmormântarea bunului român *Mihailu Popescu* și prin pauegriul său a stors lacrimile tuturor din biserica plină de credincioși din Mândruloc și Cicir, precum și de prietenii lui de alt neam din comunele învecinate.

Notarul, muștrat de conștiință, ca un Ahasver, cutrieră fără odihnă străzile Aradului **Cor.**

Să purtăm treicolor...

S'a schimbat lumea. Tot ce-a fost putred și nefiresc s'a nimicit ori este în starea de descompunere. Aerul sănătos al libertății a dat tuturor națiunilor tăria de a fi stăpâne pe soarta lor. Hîmile sunt pline de bucurie, suntem mândri de numele Român și purtăm — în aceste timpuri de renaștere — cu fală mândrul tricolor. Câtă luptă, câte frământări și sbuciumări se lagă de acest semn al românismului din vremile de apăsare! Și ură de veacuri nu s'a stins nici în zilele de față. Oratorii în fața lumii, apelează la țările antantei, sisteme politice cu ori și ce deviză — în fond au depozitele pline de ură neîmpăcată față de noi. Nici azi, în ceasul supremei judecări, nu înțeleg spiritul prefacerii. În morții la frământările puterii păcătoase, sunt slăbiciunile lor și în neputință se descarcă asupra tricolorului nostru nevinovat: veșnicul spin în ochii lor. Iată ce s'a întâmplat și ieri în orașul Arad: Doi gardiști români din fabricul Zarand se plimbau pe bulevard, cu tricolorul nostru pe chipuri. Pășeau plini de mândrie, simțeau par'că puteau de însufletire a insigniului românesc, când deodată, ca din pământ răsare înaintea lor un gardist național maghiar, îndreaptă pușca spre ei provocându-i să lapede tricolorul românesc. Trăsnii ca din senin, treziti din visurile lor, stau pe loc voincii români, ochii se aprind, schiutei fulgerătoare aruncă spre brutalul străin. Ce scenă putea să fie improvizată, dacă în momentul următor n'ar fi apărut un stegar român, care cu pășirea conștie și energieă numai decât l-a făcut să dispară pe viteazul maghiar. — Cazuri la fel nu sunt chiar rare, ba și dela femei se încearcă să se ia tricolorul românesc.

Frați Români! Trăim cele mai istorice timpuri, când mic și mare avem datoria sfântă să ne manifestăm, să arătăm lumii întregi, că focul nostru al iubirii de neam, care a ars în inimile noastre în butul tuturor timpurilor de subjugare — s'a aprins azi cu o putere nouă, vie, izvorită din deplina libertate națională. La o parte cu săvâlele, timpul faptelor a sosit. Fiecare român de bine să fie la locul său, iar lumii întregi să arătăm și cu exteriorul, că suntem Români! Să purtăm cu mândrie frumosul nostru tricolor!

Pe gățile din Budapesta

cum suntem astăzi informați, cu învoirea ministrului de războiu, înlăie steagul nostru tricolor. Feciorii noștri rămân înapozi de pe fronturi și ajunși la Pesta se concentrează în localitățile lor speciale de-a gări și din oraș, ce le pune la dispoziție Consiliul național român, primesc acolo alimente. Dela Consiliul național român din Budapesta primesc le- gămătie, îndatăce depun jurământul și pot călători mai departe.

Oficiale.

Comanda supremă a Gardelor naționale Române din Ungaria și Transilvania.

ORDIN DE ZI Nr. 2.

Arad, la 16 Nov. 1918.

1. Denumire.

Pentru com. Hunedoarei cu sediul Deva denumesc, ca comandant pe vicecol. Dumitru Florian, adjutant Virgil Albescu. — Pentru cercul pretorial Baia de Criș pe cap. dr. Nerva Oncu, cercul Brad cap. Sabin Banciu, cercul Hațeg cap. Montani.

2. Avis.

Fiecare oficer, care dorește să se pună în serviciul C. N. R., are să se anunțe imediat întrucât trece prin Arad la adjutantura com. sup. a gardelor N. R., iar întrucât se află în vre-o comună din Ardeal sau Ungaria referentului presidial sau adjutantului din centrul comitatului respectiv.

3. Leafa pentru of. dela garde.

Toți oficerii activi și în rezervă întrucât dispun de documente de competențe, (Richtigkeitszeugnis, igazoló bizonyítvány) în interesul lor, sunt provocați ca până la 25 l. c. să le prezinte, resp. trimită referentului economic a Gard. N. R. din Arad.

Gardiștii, cari nu dispun de documentele acestea, au să înainteze o „declarație” scrisă în limba germană sau maghiară, dupăcum au fost împărțiți la trupe comune sau de honvezi.

În acest act să fie indicate în detalii competențele restante, cauza, pentru neprimire, cassa ori lichidatura de unde a primit mai pe urmă dotațiunea, nr. postei de câmp, ori orașul.

În declarațiunea aceasta pe lângă „cuvânt de onoare” e a se indica neprimirea acestor competențe.

Toate acestea se refer și la suboficerii, cari sunt împărțiți în clase de lefe lunare precum și la suboficerii, cari servesc stabil, (Langer dienender, tovább szolgáló).

4. Recrutarea feciorilor de națiune străină prin of. streini.

Comandanții gardelor sunt provocați, să permită trecerea oficerilor străini, întrucât posed acte dela comandanții lor competente pentru recrutarea contingentelor tinere maghiare și germane 1896—1900. La nici un caz nu se permite însă înrolarea Românilor. Aceștia și în cazul, dacă nu ar fi membrii ai gard. naț. rom. locale trebuie reținuți dela recrutare.

Rimbaș loc.

Vlad maior

Ultimele știri.

Budapesta. Adunarea națională a proclamat astăzi republica maghiară. Până la întrunirea adunării naționale constituante, puterea supremă o exercită guvernul poporului, sub presidiul d. Károlyi.

Timișoara. Cavaleria sârbească a intrat ieri după amiază în Timișoara.

Adunarea națională maghiară a hotărât să protesteze telegrafice la toate puterile antantei, îndeosebi însă la prezidentul Wilson, în contra faptului, că Români pătrund în te-

ritorul Ardealului, Cehii în Ungaria nordică, iar Germanii austriaci în comitatul Sopron.

Ministrul de războiu Bartha comunică următoarele:

Aduc la cunoștința soldaților români: oficeri, suboficeri și ostași de rând, ca jurământul de credință să-l facă Consiliului național român. Competențele tuturor se vor lichida (plăți) întocmai ca și soldaților maghiari, cari au jurat credință Consiliului național maghiar.

Aceasta însemnează, că și ministrul Bartha recunoaște, că toți soldații români stau la dispoziția Consiliului național român.

Pe astăzi e anunțată intrarea trupelor belgiene în Bruxela. Familia regală e așteptată cu multă însufletire din partea orașului, care a stat atâta amar de timp sub jugul armatei germane.

Din Șiria ni-se anunță, că avocatul dr. Iacob Hotăran a preluat administrația atât în oraș cât și în județ și conduce afacerile cu ajutorul gardei naționale.

Astăzi seara la 6 ore au sosit din Viena 100 de oficeri români. Au fost primiți la gară de reprezentantul Consiliului național român și de numeros public.

Poșta redacției.

Mai multora. Puteați vedea și dvoastră, că știrile despre mișcările revoluționare din țările antantei sunt înscăririi tendențioase ale presei din Berlin, care avea motiv că nu numai la ei acasă e anarhie și cerca în acest fel să liniștească populația Berlinului. Bine înțeles și celor dela Budapesta le veneau bine la socoteală aceste scornituri în preajma tratativelor dela Arad.

N. P. Nu se poate.

V. P. preot. Te rugam să urmărești comunicatele oficiale din *Românul*. Abonați ziarul și-l veți primi regulat

I. B. in S. Rugam să ne colaborați cât de des. Salutări.

AVIZ.

Direcțiunea școlii civile gr.-or. rom. din Arad avizează publicul românesc și elevele școlii, că prelegerile sistate din pricina boalei spaniole se vor începe din nou Marti în 6/19 Nov. a.c.

Direcțiunea școlii.

AVIZ.

Se aduce la cunoștința elevilor institutului pedagogic-teologic gr. or. român din Arad, că prelegerile sistate din pricina boalei spaniole, se vor reîncepe Marti, în 6 (19) Nov.

Direcțiunea institutului.

Redactor responsabil: Dr. Sever Miclea.
Editor responsabil: Aurel Rusu.

Stindarde naționale

în mărime de 150 200 250 300 cm.
cu prețul de 140 260 320 380 cor.

confecționează

LIBRĂRIA DIECEZANĂ din ARAD,
Str. Deák Ferenc Nr. 35.

La administrația ziarului „Românul” aia aplicare momentană

DOUĂ DOMNIȘOARE.

Sunt preferite cu scrisoare frumoasă și cu ceva praxă de birou.

Administrația ziarului
„ROMÂNUL”.